Tarkastusvaliokunta 19.2.2026 / Asiantuntijakuuleminen / K 18/2025 vp

Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustukset yhteisöille

Johtaja Henri Terho, taiteen ja kulttuurin rahoitus, henri.terho@kuvi.fi, p. 0295 294 006

Taide- ja kulttuurivirasto (Kuvi) on 1.1.2026 Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin yhdistymisen myötä aloittanut opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virasto. Kuvi myöntää harkinnanvaraisia valtionavustuksia yhteisöille ja yksityishenkilöille. Osa yksityishenkilöille myönnettävistä valtionavustuksista (taiteilija-apurahat, kuvataiteen näyttöapurahat, kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahat) ovat lakisääteisiä.

Kuvin yhteisöille myönnettävät valtionavustukset maksetaan valtion budjetin momentilta 29.80.50.11, 29.80.50.12 ja 29.80.50.16. Budjetissa Kuvin käyttöön on vuodelle 2026 osoitettu seuraavat määrärahat (vertailulukuna v. 2025). Momentille 29.80.51 on tehty valtion virkaehtosopimusta vastaava taiteilija-apurahojen korotus:

	2026	2025
Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (29.80.51)	19 443 000 €	19 004 000 €
Taiteenalojen edistäminen (29.80.50.11)	18 942 000 €	19 142 000 €
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurisen moninaisuuden edistäminen (29.80.50.12)	7 097 000 €	7 097 000 €
Mediakasvatuksen ja lukutaidon edistäminen (29.80.50.16)	322 000 €	322 000 €

Määrärahoista myönnetään yhteisöjen valtionavustuksia seitsemänä eri hakuna. Näistä mediakasvatuksen avustus on aiemmin ollut Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tukimuoto, muut Taiteen edistämiskeskuksen tukia:

- Taiteen yleisavustukset
- Taiteen kansainvälisyyden kehittämisavustukset (hankeavustus)
- Festivaalien yleisavustukset
- Kulttuurilehtien ja verkkojulkaisujen yleisavustukset
- Kulttuurin yleisavustukset
- Kulttuurin hankeavustukset
- Mediakasvatuksen ja lukutaidon edistämisen avustukset (ei vielä avattu hakuun v. 2026)

Valtionavustukset haetaan Valtiokonttorin ylläpitämässä haeavustuksia.fi-palvelussa. Siellä määritetään myös kunkin haun tavoite, myöntöperusteet ja arviointiperusteet. Tukimuodoista

suurimman, taiteen yleisavustusten (13,4 m€ vuonna 2026) tavoitteet määritetään seuraavasti:

Taiteen yleisavustusten yhteiskunnallisena tavoitteena on tukea taidekentän kestäviä rakenteita ja työllistää taiteen ammattilaisia. Taiteen yleisavustusten tavoitteet ja mittarit ovat:

- Taidekentän rakenteiden tukeminen,
    - mittarina toimintasuunnitelma
- Taiteen ammattilaisten työllistäminen,
    - mittarina ammattilaisille maksettavat palkat ja palkkiot sekä työsopimussuhteisten henkilöiden lukumäärä
- Taiteen saatavuus,
    - mittarina esitysten, konserttien, näyttelyiden tai tapahtuminen määrä sekä kävijä- ja yleisömäärä
- Yhteisöjen kestävän toiminnan edistäminen,
    - mittarina tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, ekologiseen kestävyyteen, toimintaympäristöön sekä korvausperiaatteisiin liittyvät käytännöt ja tiedot

Vastaavat tavoitteet ja mittarit määritetään myös muissa yhteisöjen valtionavustusten hakuilmoituksissa.

Hakemusmäärät

Taide- ja kulttuurivirasto käsittelee vuosittain noin 14 000 valtionavustushakemusta, joista tehdään noin 2000 myönteistä päätöstä. Näistä määrällisesti selvästi suurin osa koskee yksityishenkilöitä ja työryhmiä. Hakemuksista lähes kaikki tulevat sähköiseen järjestelmään ja valtionavustuksia käsittelevät virkahenkilöt työskentelevät viraston 10 eri toimipisteessä. Yhteisöavustuksia oli käsittelyssä vuonna 2025 yhteensä 1113 ja vuonna 2026 yhteensä 883. Nämä jakautuivat tukimuotoihin seuraavasti (taulukossa ei ole mukana aiemmin Kavin jakamaa valtionavustusta). Vuoteen 2025 virastolla oli haettavana temaattisia kulttuurin valtionavustuksia, mutta vuonna 2026 ne avattiin ja käsitellään kahtena tukimuotona kulttuurin yleis- ja hankeavustukset. Tämä on vaikuttanut myös hakemusmäärän vähenemiseen.

Yhteisöjen valtionavustushakemukset	2025	2026	Määräraha (v. 2026)
Taiteen yleisavustukset	359	272	13 407 000 €
Taiteen kehittämisavustukset (hankeavustus)	125	75	500 000 €
Kulttuurilehtien ja verkkojulkaisujen yleisavustukset	57	44	650 000 €
Festivaalien yleisavustukset	203	160	3 947 000 €
Kulttuurin yleisavustukset		113	1 550 000 €
Kulttuurin hankeavustukset		219	650 000 €
Lasten- ja nuortenkulttuurin hankeavustukset	102		
Kulttuurisen moninaisuuden ja rasisminvastaisen toiminnan avustukset	93		
Kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden avustukset	174		

Hakujen käsittely

Päätökset yhteisöjen valtionavustuksista tekee taiteen ja kulttuurin rahoitusosaston johtaja erityisasiantuntijan esittelystä. Kaikissa tukimuodoissa pyydetään lausunto joko taiteenalan valtion taidetoimikunnalta tai erikseen nimettävältä arviointipaneelilta. Nämä antavat arvionsa hakemuksen taiteellisesta/kulttuuriin liittyvästä laadusta viranomaisvalmistelua varten. Yhteisöjen valtionavustusten käsittely kestää tyypillisesti noin 3 kuukautta.

Myönnetyt valtionavustukset maksetaan pääsääntöisesti ennakkomaksuna yhdessä erässä, mutta yli 100 000 euron avustukset maksetaan kahdessa samansuuruisessa erässä. Yleisavustukset myönnetään aina toimintavuodeksi kerrallaan. Osa päätöksistä tehdään eduskuntaehdollisena ennakkopäätöksenä kolmeksi vuodeksi, mutta budjettitalouden johdosta näidenkin osalta hakija joutuu hakemaan ja varsinainen valtionavustuspäätös tehdään joka vuosi erikseen. Kolmivuotisen päätöksen luonne on ohjaava ennakkopäätös, ei varsinainen valtionavustuspäätös. Vuonna 2026 myönnettiin taiteen ja kulttuurin yleisavustuksia yhteensä 214 toimijalle, joista 32 myönnettiin ehdollisina kolmivuotisina yleisavustuksina.

Valtionavustusten myöntäminen perustuu valtionavustuslakiin ja hakuilmoituksessa ilmoitettuihin myöntö- ja arviointiperusteisiin. Päätöskirjeissä ilmoitetaan tiiviisti päätöksen perustelu ja päätös perustellaan laajemmin esittelymuistion liitteessä. Suuren hakemusmäärän johdosta päätösten perustelut ovat varsin niukkoja. Pääsääntöisesti päätökset perustuvat ja perustellaan toiminnan laatuun sekä yhteisön talouteen liittyvällä arvioinnilla. Etenkin jälkimmäisiä perusteita on viime vuosina tarkennettu siten, että päätöksessä otetaan mahdollisimman tarkkaan huomioon valtionavustuksen tarve. Vaikka taiteen ja kulttuurin yleisavustusten luonteeseen kuuluu päätösten ennakoitavuus ja mahdollisimman pitkäjänteisesti harkitut muutokset, on viime vuosina tehty poikkeuksellisen paljon muutoksia myöntöharkinnassa verrattuna aikaisempiin vuosiin. Kuvin tavoitteena on samaan aikaan mahdollistaa taidekentän uusiutuminen ja sen hallittu jatkuvuus.

Käytön valvonta

Käytön valvonta perustuu Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustusten tarkastussuunnitelmaan. Siinä määritetään sisäiset vastuut tarkastamisesta ja käytön valvonnasta. Koska valtaosa hakijoista hakee joka vuosi, tapahtuu toiminnan laatuun liittyvää valvontaa myös seuraavan myöntöharkinnan yhteydessä. On myös tavallista, että yhteisöjen yleisavustuksen määrää tarkastellaan kriittisesti joka vuosi. Vuonna 2026 taiteen yleisavustuksissa yhteensä 51 yhteisön saamaa valtionavustusta pienennettiin ja 46 yhteisön valtionavustusta kasvatettiin.

Viraston tarkastustoimen resurssien johdosta käytön valvonta liittyy pääosin valtionavustuksen käytön taloustarkastamiseen. Tarkastustoimintaa koordinoi sisäinen tarkastustiimi. Valtionavustusten palautuksia ja takaisinperintöjä on varsin vähän, mikä johtuu ennen kaikkea siitä, että merkittävä osa avustuksista on yleisavustuksia. Näiden osalta tyypilliset takaisinperinnän syyt liittyvät siihen, että yhteisön muu rahoitus on heikkoa ja Kuvin (tai julkisten rahoittajien) rahoituksen enimmäismäärä ylittyy.

Tuloksellisuuden arviointi

Valtionavustusten kokonaisuuden tuloksellisuutta arvioidaan erityisesti hakujen kehittämisen osana. Kun virasto siirtyi haeavustuksia.fi-palveluun, määritettiin hakujen tavoitteita aikaisempaa tarkemmin. Tukimuotojen arviointiperusteita on muutettu vastaamaan tarkemmin viraston strategiassa määriteltyjä tavoitteita:

- Moniarvoisen, kestävän ja demokraattisen yhteiskunnan rakentaminen taiteen ja kulttuurin avulla.
- Taiteen tekemisen tukeminen ammattina ja elinkeinona.
- Taideyhteisöjen toiminnan ja rakenteiden tukeminen.
- Taiteen ja kulttuurin kansainvälisyyden ja kestävän kasvun mahdollisuuksien vahvistaminen.

Yksittäisten hakijoiden osalta seurataan ennen kaikkea valtionavustusten työllistävää vaikutusta, alueellista jakautumista ja yhteisöjen muun rahoituksen ja taloudellisen tilanteen kehittymistä. Taiteen yleisavustusten osalta rahoitettujen yhteisöjen toiminnan kokonaisvolyymi on noin kolminkertainen avustussummaan verrattuna. Suomessa on noin 300 taideyhteisöä ja kulttuuritapahtumaa, joiden olemassaolo turvataan Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustuksilla. Tämä tarkoittaa myös suurta viranomaisvastuuta taidekentän järjestämisen kannalta.

Tuloksellisuuden arvioinnissa olisi kuitenkin parannettavaa. Työmäärästä ja käytettävistä työvälineistä johtuen valtionavustuksista ei tehdä erillisiä tuloksellisuusarviointeja. Tiedot perustuvat enemmän viranomaisen tehtävään kuuluvalla tilastoinnilla ja sisäisellä tiedontuotannolla. Satunnaisesti virasto teettää erillisiä arvioita tukimuotojen vaikuttavuudesta. Tällä hetkellä tekeillä on aiemmin virastolla olleen erillisen Kulttuurisen moninaisuuden ja rasisminvastaisen toiminnan avustusten vaikuttavuusarvio.

Arvio kokonaisuudesta

Taide- ja kulttuurivirastolla on kriittinen tehtävä taiteen vapaan kentän turvaamisessa. Vapaa kenttä tarkoittaa sellaisia taideyhteisöjä, jotka eivät saa toimintaansa valtionosuutta ja joiden

rahoitus ei perustu erilliseen lainsäädäntöön. Kuvin tuki varmistaa sen, että Suomessa on moniarvoista ja monipuolista taidetta saatavana eri puolilla maata.

Valtionavustusten määräraha on pienentynyt vuodesta 2023 lähtien. Tämä on heikentänyt jo varsin paljon viraston mahdollisuuksia turvata rahoituksen moniarvoisuus ja alueellinen kattavuus. Vaikka virasto on pyrkinyt ja pystynyt karsimaan myönteisten päätösten määrää, ovat yksittäisten avustusten tasot jääneet jälkeen elinkustannusten kasvusta. Taidekentän yhteisöt ovat ajautuneet niukentuvien resurssien kierteeseen, mikä aiheuttaa haastavia tilanteita. Tyypillistä taidekentän rahoitusrakenteelle on myös se, että valtionavustukset aiheuttavat haastavaa riippuvuutta julkisesta rahoituksesta. Tämä tekee alan yhteisöistä tavallistakin haavoittuvampia ja tuottaa epävarmuutta toimintaan. Valtionavustustoiminnan ennakoitavuus ja pitkäjänteiset päätökset ovat koko ajan yhä tärkeämpiä.

Viranomaisten välinen työnjako on selkiytynyt viime vuosina, mutta edelleen valtionavustustehtävää jossain määrin vaivaa rahoituksen päällekkäisyyden ja limittäisyyden riskit. Kuvin sekä opetus- ja kulttuuriministeriön välistä valtionavustustoiminnan työnjakoa tulisi edelleen tarkentaa ja Kuville osoittaa mahdollisimman paljon niitä tehtäviä, jotka eivät ole hallitusohjelman määrittämiä erillisiä strategisia tavoitteita. Samoin Kuvin ja STEA:n välillä on joitain yksittäisiä työnjaon epäselvyyksiä. Kuvin ja Business Finlandin välillä tulisi tutkia ennen kaikkea rahoituksen katveita. Menetämme paljon potentiaalista yritystoimintaa ja kasvun mahdollisuuksia sen takia, että meiltä puuttuu ns. siltarahoitus Kuvin ja Business Finlandin valtionavustusjärjestelmien väliltä.